Ігуменскі тракт
№ 15 (73)

ЛЫЖКА ЗА ХАЛЯВАЙ, А ВІДЭЛЕЦ — НА СТАЛЕ

БАЙКІ кухмістра ВЕРАШЧАКІ

Відэлец — здавалася б, вельмі просты сталовы прыбор, тэхналагічна нават прасцейшы за лыжку. Але пакуль ён заняў сваё месца на стале, прайшло вельмі шмат часу — і гэта з-за забабонаў і стэрэатыпаў масавай свядомасці.

Відэлец выкарыстоўвалі яшчэ старажытныя грэкі і рымляне, пра што сведчыць мноства археалагічных знаходак. Ён нават згадваецца ў Бібліі (кніга Самуэля, 2:13). Але напачатку ён не быў індывідуальнай прыладай для ежы, а выкарыстоўваўся на кухні для раскладвання папярэдне нарэзаных кавалкаў мяса па талерках. Найбольш распаўсюджаным відэлец быў на Блізкім Усходзе, у тым ліку у Візантыі, і менавіта там ім пачалі карыстацца паасобку. Доўгі час відэльцы мелі два доўгія і прамыя зубцы — даўжэйшыя за тронкі (часцей за ўсё, касцяныя). Заходняя Еўропа (не кажучы пра Усходнюю і Паўночную), дзе з надыходам сярэдніх вякоў адбыўся пэўны рэгрэс у тэхналогіях і побыце, такой раскошы ўсё ж не ведала.

Візантыйская прынцэса Марыя Аргіра, якая ў самым пачатку XI стагоддзя выйшла замуж за дожа Венецыі, прывезла з сабой відэльцы. «Пальцамі да ежы не датыкалася, а прымушала еўнухаў наразаць яе на маленькія кавалачкі. Яна падчапляла іх адмысловай залатой прыладай з двума зубцамі і клала ў рот», — апісваў усходняе дзіва святы Пётр Даміяні. Аднак спачатку відэльцы былі ўспрыняты вельмі негатыўна, асабліва каталіцкай царквой. Магчыма, таму, што нагадвалі вілы — сталы іканаграфічны атрыбут шатана. Нават заўчасную смерць прынцэсы тлумачылі карай Божай за грахоўны відэлец. Тым не менш менавіта Італія, чые кантакты з Візантыяй былі найбольш трывалымі, паступова стала першай заходнееўрапейскай краінай, у якой відэлец стаў звыклым прадметам побыту. Але амаль паўтысячагоддзя за межамі Апенінскага паўвострава ім практычна не карысталіся.

З Італіі відэлец трапіў і ў Рэч Паспалітую. Лічыцца, што прывезла яго да нас Бона Сфорца, жонка караля Жыгімонта Старога, разам са сваім італьянскім пасагам (1518 год). А ўжо ад каралеўскага двара моду паступова пераняла арыстакратыя. Лічыцца, што менавіта Польшча і Літва зрабіліся другім пасля Італіі цэнтрам відэльцавай моды. Нават у Францыю відэлец быццам бы трапіў з нашых краёў: кур'ёзны кароль польскі Генрых Валуа, які прасядзеў на троне ўсяго некалькі месяцаў, а потым уцёк дадому ў Парыж (1574 год), нічога не ўпадабаў у сваіх часовых «варварскіх» падданых, апроч відэльца. Калі ён стаў каралём дома, укараніў відэлец і там.

У Англію відэлец трапіў з Італіі толькі на пачатку XVII стагоддзя, і для яго замацавання ў побыце спатрэбілася не адно дзесяцігоддзе. Прыкладна адначасова відэлец стаў прывычнай прыладай і ў скандынаўскіх краінах. У гэты самы час упершыню ўбачылі яго і ў Расіі. Прывезла яго туды Марына Мнішак, жонка самазванца Ілжэдзмітрыя I. На вяселлі Марыны і самазванца відэлец надзвычайна шакіраваў рускае баярства і духавенства, як і іншыя заходнія «вычварэнствы». А вось палякі дагэтуль ганарацца тым, што адыгралі такую значную ролю ў распаўсюджванні відэльца па ўсёй Еўропе — ад Францыі да Расіі.

З «сармацкіх» часоў захавалася прыказка: «Лыжка за халявай, а відэлец — на стале». Справа ў тым, што лыжку дробная шляхта насіла з сабой за халявай ботаў, а відэльцаў не мела ўвогуле, і толькі на раскошных сталах магнатаў, за якія яе клікалі падчас сеймікаў, магла іх убачыць. І тое не заўжды: абавязковае забеспячэнне кожнага госця нажом і відэльцам пры каралеўскім двары звязваюць толькі з каралём Аўгустам II (сярэдзіна XVIII стагоддзя).

У XVIII стагоддзі ў Францыі і Германіі ў відэльцаў з'явіліся 3 або нават 4 зубцы (як прынята і сёння), і іх сталі выгінаць дугой, каб відэльцам было прасцей зачэрпваць сыпкую ежу. Такая форма досыць хутка распаўсюдзілася і ў прывілеяваных класаў Рэчы Паспалітай. Для параўнання, у Англіі да пачатку XIX стагоддзя захоўваліся традыцыйныя відэльцы з двума доўгімі зубцамі. Ну, а для сялянскай большасці Беларусі відэлец заставаўся невядомым ледзь не да сярэдзіны XX стагоддзя, калі ён шырока распаўсюдзіўся дзякуючы войску і грамадскаму харчаванню.

■ Гісторыя асобы

ПЕРШЫ БЕЛАРУСКІ БІЗНЕСМЕН

Род Эдварда Вайніловіча ні перад кім шапкі не здымаў

Гарадскі суддзя, прадпрымальнік, стацкі саветнік, дэпутат расійскай Дзяржаўнай Думы, старшыня Мінскага сельскагаспадарчага таварыства Эдвард Вайніловіч дасягнуў усяго сваімі намаганнямі. Ён з залатым медалём скончыў гімназію і паехаў у Германію збіраць лакаматывы, пацвердзіўшы тэзіс: «Тэорыя без практыкі мёртвая».

У сваім завяшчанні Эдвард Вайніловіч напісаў: «Род наш ні перад кім шапкі не здымаў. Калі амаль уся шляхта Навагрудскага ваяводства збірала свае багацці з дробак радзівілаўскага стала і з заложнікаў выйшла ў гаспадары, мы ні адзінай пядзі зямлі ад іх не ўзялі. Ва ўсёй шырокай акрузе Савічы, мабыць, адзіны вольны маёнтак».

ПРАДПРЫМАЛЬНІЦТВА І ПАТРЫЯТЫЗМ

Тэхнолаг па адукацыі, дваццацісямігадовы Вайніловіч пасля смерці бацькі ў 1874 годзе ўступае ў валоданне родавымі маёнткамі Савічы і Пузава. З гэтага часу ён звязаў свой лёс з зямлёй, стаўшы адначасова актыўным удзельнікам грамадскага жыцця ў шматлікіх сферах. Яшчэ пры жыцці бацькі Эдвард удзельнічаў у кампрамісных судах, адначасова дапамагаў асірацелым сем'ям. Усе свае грамадскія абавязкі выконваў добрасумленна, ішоў на кампрамісы, калі гэта дапамагала вырашыць праблему, і хутка набыў давер людзей.

Ажаніўся Эдвард Вайніловіч у трыццаць пяць гадоў, забяспечыўшы да таго часу дабрабыт чатырох сясцёр і цвёрда стаўшы на ногі. Яго абранніцай стала любімая дзяўчына Алімпія Узлоўская. Аднак сямейнае жыццё стала цяжкім выпрабаваннем для мужа і жонкі.

Да пачатку XX стагоддзя Эдвард Вайніловіч стаў буйным прадпрымальнікам і валодаў шматлікімі землямі і фабрыкамі ў Мінскай губерні. Да таго часу на 90 тысяч мінчан быў усяго адзін каталіцкі храм. Ён разам са сваёй жонкай Алімпіяй падахвоціўся ўзвесці культавы будынак за ўласны кошт у памяць пра памерлага сына Сімона, які пражыў толькі дванаццаць гадоў. У 1903 годзе ў Мінскую гарадскую думу была накіравана заява прыхаджан Кафедральнага касцёла. Пад лістом, у якім даказвалася неабходнасць будаўніцтва новай святыні, было сабрана больш за 2 тысячы подпісаў.

Кошт храма склаў больш за 300 тысяч рублёў, што раўнялася палове гадавога даходу горада Мінска.

Пакуль расійскае чынавенства разбіралася з просьбамі вернікаў, Вайніловічаў напаткала яшчэ адна трагедыя. У гэтым жа годзе, не дажыўшы ўсяго адзін дзень да свайго дваццацігоддзя, памерла іх дачка Алена-Бянігна. Яе бацька запісаў у дзённіку: «З некалі моцнага дрэва майго роду ападалі лісток за лістком, і я застаўся як адзінокая галінка, асуджаны на смерць, нібы абпаленае громам дрэва, якое ўжо ніякая вясна не ажывіць».

Эдвард і Алімпія Вайніловічы вырашылі пабудаваць храм у гонар святых Сымона і Алены — як памяць пра сваіх дзяцей (Сына яны назвалі ў гонар апостала Сымона, а дачку — у гонар святой Алены, маці імператара Канстанціна, які зрабіў хрысціянства афіцыйнай рэлігіяй). Кошт храма склаў больш за 300 тысяч рублёў, што раўнялася палове гадавога даходу горада Мінска.

ДЗЯРЖАЎНАЯ СЛУЖБА І АГРАРНАЕ ТАВАРЫСТВА

З увядзеннем у Расіі канстытуцыйнага ладу, пасля падзей 1905 года, перад мінскім прадпрымальнікам адкрыліся новыя перспектывы. Эдвард Вайніловіч абіраецца прадстаўніком Заходніх губерняў у Дзяржаўнай Думе Расійскай імперыі. У Дзяржсавеце ён займае высокае становішча члена фінансавай камісіі, асабліва важнай у сувязі з вылучэннем на першы план I Дзяржаўнай Думай аграрнага пытання.

У 1876 годзе Вайніловіч быў абраны членам Мінскага зямельнага таварыства (аграрнага таварыства). Дзякуючы яго ўзмоцненай і працяглай працы, Мінскае таварыства, якое павінна было служыць мэтам русіфікацыі, служыла мясцоваму насельніцтву, аб'ядноўваючы ў сваім складзе некалькі сотняў землеўладальнікаў з аднятых губерняў. Месцы ў дзяржаўным апараце расійскія чыноўнікі сталі ўступаць беларускім земляробам з загарэлым тварам.

Доўгі час Мінскае таварыства было лепшым сярод сельскагаспадарчых таварыстваў Расійскай дзяржавы. У 1905 годзе яно аб'ядноўвала ўсе найбольш моцныя асабістыя гаспадаркі ў літоўска-беларускіх губернях.

Сельскагаспадарчая выстава, адкрытая ў 1901 годзе ў сувязі з 25-годдзем зямельнага таварыства, была ўвасабленнем ідэй, трыумфам дзейнасці Вайніловіча, які змог парадавацца вынікамі сваёй працы. Выстава была аглядам сіл і дасягненняў беларускіх і літоўскіх гаспадарак. Шматлікія госці захапляліся жыццяздольнасцю і ўсёй структурай сельскай гаспадаркі ў маёнтках Вайніловіча.

РЭВАЛЮЦЫЯ І ВАЙНА

Кастрычніцкая рэвалюцыя, сусветная, грамадзянская, польска-савецкая войны спынілі гаспадарчую дзейнасць прадпрыемстваў Эдварда Вайніловіча. Каб аднавіць страты падчас нямецкай акупацыі, Вайніловіч стварыў супольнасць мінскіх сялян. Узначаліўшы яго, ён прад'явіў ваенным уладам патрабаванне абараніць маёмасць вяскоўцаў, якая бессэнсоўна знішчалася рознага роду рэквізіцыямі. Аднак уласны маёнтак Вайніловіча, размешчаны на шляху з Баранавічаў у Бабруйск, пастаянна падвяргаўся разбурэнням.

У 1921 годзе быў падпісаны Рыжскі мірны дагавор, які пазбавіў Вайніловіча сродкаў да існавання. Пакідаючы малую радзіму Пузава і Савічы, Эдвард Вайніловіч не пажадаў скарыстацца дапамогай сваякоў, да якіх лёс паставіўся больш шчасліва. Ён пераехаў у мястэчка Быдгашч, што ў Польшчы, дзе і памёр 16 чэрвеня 1928 года і быў пахаваны на мясцовых могілках.

Іван ГАРГУН

■ Асабістае

ЁН ЗАЎСЁДЫ КУДЫСЬЦІ СПЯШАЎСЯ...

Успаміны пра гісторыка Генадзя Каханоўскага

Калі маладзечанцы захочуць паставіць помнік свайму выдатнаму земляку Генадзю Каханоўскаму (а я думаю, што гэта рана ці позна адбудзецца), скульптуру вядомага гісторыка, на маю думку, трэба рабіць у выглядзе высокага, крыху хударлявага мужчыны ў капелюшы, плашчы пад пояс і абавязкова — з партфелем у руках. Прычым мужчына павінен відавочна кудысьці спяшацца...

Менавіта такім запомніўся мне Генадзь Аляксандравіч. А бачыла я яго ў сваім дзяцінстве і юнацтве часта — бадай, кожны дзень. Мы жылі недалёка адно ад аднаго — нашы дамы і сёння стаяць у Маладзечне на суседніх вуліцах амаль паралельна, а вуліцы звязвае кароткі правулак.

Штодня гэтым правулкам Генадзь Каханоўскі ішоў на працу ў краязнаўчы музей, а ўвечар вяртаўся дадому. Уранку ён хадзіў шпарка, як ходзяць людзі мэтанакіраваныя, заклапочаныя важнай справай, якім трэба за дзень шмат чаго зрабіць, шмат куды паспець, але пры гэтым заўсёды ветліва здароўкаўся з ўсімі, у тым ліку і са мной, тады яшчэ школьніцай. Вядома, у той час я сама першай крычала яму: «Добры дзень!» Увечар жа, пасля працы, ён пры сустрэчы ўжо мог і прыпыніцца, распытаць, як справы, як вучоба... Калі ж на двары былі мае бацькі, ён абавязкова падыходзіў да іх, каб перакінуцца некалькімі словамі пра надвор'е, пра ўраджай, пра гарадскія навіны, і яшчэ, каб расказаць нам навіны пра Мішу. Міша — гэта Міхась Ткачоў, археолаг, гісторык, а ў далейшым — вядомы грамадскі дзеяч, родны пляменнік маёй маці і даўнішні сябар Генадзя Каханоўскага. Менавіта гэтая акалічнасць — наша радство з Ткачовым, бадай, і зблізіла нас з Каханоўскім.

Шчыра кажучы, Міхась прыязджаў у Маладзечна не столькі да нас, колькі да Генадзя Аляксандравіча. Пасядзеўшы гадзіны дзветры за накрытым сталом у нашай хаце, ён звычайна ішоў да сябра і мог ужо не вярнуцца, а позна ўвечары адразу ад Каханоўскіх пайсці на вакзал, на электрычку. Мая маці нават крыўдзілася за гэта на пляменніка, раўнавала яго да Генадзя Каханоўскага.

А мне такое было зразумелым. Я звычайна прысутнічала пры расповедах аднаго пра другога, таму добра ведала пра розныя нюансы і праблемы ў іх прафесійнай дзейнасці: пра нязгоду ў навуковых поглядах Ткачова з Абэцэдарскім (з дзяцінства ведала гэта прозвішча!), пра неадназначнае стаўленне мясцовых улад да дзейнасці Каханоўскага, пра цяжкасці падрыхтоўкі, а потым і абароны навуковых прац, на той час — доктарскай Ткачова і кандыдацкай Каханоўскага, і пра тое, як яны дапамагалі адзін аднаму... Ткачоў быў вельмі адкрыты чалавек. Ён усё шчыра распавядаў маёй маці падчас сваіх прыездаў да нас, а я заўсёды з зацікаўленасцю слухала (дзіўнае савецкае выхаванне: у сям'і чуць адно, у школе гаварыць, што патрабуюць, і ніколі не сказаць на людзях лішняга). Каханоўскі быў больш стрыманым, я сказала б, нават закрытым чалавекам: як цяпер разумею, рэаліі савецкага асяроддзя прымушалі яго да гэтага...

Прызнацца, ужо сёння, з вышыні пражытых гадоў, магу сказаць, што ў жыцці я рэдка сустракала такое доўгае, моцнае, шчырае мужчынскае сяброўства, заснаванае не толькі на прафесійным аднадумстве, але і на добрай, бескарыслівай узаемнай падтрымцы ...

З Генадзем Аляксандравічам Каханоўскім я лепш пазнаёмілася і больш зблізілася пасля школы, калі, не паступіўшы на філфак, пайшла працаваць на завод «Спадарожнік» і амаль адразу пачала наведваць літаратурнае аб'яднанне «Купалінка» пры маладзечанскай раённай газеце, якая тады называлася «Святло камунізму» (сёння — «Маладзечанская газета»). Генадзь Аляксандравіч быў адным з кіраўнікоў гэтага аб'яднання, і, бадай, ці не ён і паклікаў мяне туды, бо па-суседску быў у курсе маіх спраў і захапленняў.

Партрэт работы Анатоля Крывенкі.

І менавіта Генадзь Аляксандравіч сказаў мне: «Калі ты хочаш быць пісьменніцай (у чым я шчыра прызналася яму гадоў у васямнаццаць. — **Аўт.**), то пісаць трэба толькі на роднай мове!» За што я вельмі ўдзячная яму. Бо гэта вельмі важна для творчага чалавека, каб на самым пачатку шляху знайшоўся хтосьці вельмі аўтарытэтны для пачаткоўца і даў параду, якая потым паўплывае на ўсё жыццё...

Уранку ён хадзіў шпарка, як ходзяць людзі мэтанакіраваныя, заклапочаныя важнай справай, якім трэба за дзень шмат чаго зрабіць.

Гаворачы пра Генадзя Каханоўскага, нельга не расказаць крыху падрабязней і пра літаратурнае аб'яднанне «Купалінка». Думаю, гэта зусім невыпадкова, што з яго выйшлі такія вядомыя сёння паэты і пісьменнікі, як Ала Клемянок, Кастусь Цыбульскі, Таццяна Сапач (ужо, на жаль, нябожчыца), Людка Сільнова, Стася Наркевіч (Настасся Лазебная), Міхась Казлоўскі, крыху маладзейшы за нас, які стаў шчырым прыхільнікам краязнаўчай дзейнасці Генадзя Каханоўскага, фактычна яго паслядоўнікам...

Пасяджэнні звычайна праводзіў Уладзімір Пятровіч Давыдаў, маладзечанскі паэт. Ён быў ужо на пенсіі і з ахвотай, добрасумленна займаўся аб'яднаннем: збіраў нас, арганізоўваў выступленні, рыхтаваў нашы творы да публікавання ў газеце... Генадзь Аляксандравіч жа быў заняты на працы: спачатку ў Маладзечанскім краязнаўчым аддзеле, а пазней — ужо ў Мінску, у Акадэміі навук БССР. Таму нярэдка ён прыходзіў крыху пазней, здароўкаўся, садзіўся на крэсла збоку і моўчкі, уважліва слухаў нашы заняткі. А гэта былі сапраўдныя ўрокі творчасці: мы па чарзе чыталі адзін ці два свае новыя творы, і Уладзімір Пятровіч разбіраў іх па радку — глядзеў рыфму, рытм... Тут жа штосьці падпраўляў або раіў падумаць, пашукаць іншы радок... І ўсе прысутныя неабыякава, але добразычліва (неўзабаве і іх вершы пачнуць разбіраць!) удзельнічалі ў гэтым працэсе. Генадзь Аляксандравіч звычайна маўчаў, аддаючы перавагу паэту Давыдаву, а потым забіраў нашы паперкі і доўга, уважліва ўчытваўся ў тэксты: яго заўвагі былі больш па змесце, па сэнсе твора...

Дарэчы, хачу зазначыць: за ўсе гады, што я наведвала літаб'яднанне, не памятаю паміж яго членамі аніякіх інтрыг, крыўдаў, сварак, аніякай зайздрасці да больш таленавітых і паспяховых паэтаў, да таго, што хтосьці надрукаваўся ў сталічным выданні... Наадварот, мы толькі радаваліся адно за аднаго. Такая была творчая, стваральная, спрыяльная атмасфера. Безумоўна, тон гэтаму задавалі нашы кіраўнікі — Генадзь Каханоўскі і Уладзімір Давыдаў, абодва інтэлегентныя, далікатныя, высокаадукаваныя мужчыны. Прычым што немалаважна было: адзін быў «чыста рускі» творца, другі — «чыста беларус»... Таму пры адборы ў друк ніколі не аддавалася перавага творам на той ці іншай мове — адбіраліся найбольш удалыя: па выніках пасяджэння ў раёнцы заўсёды выходзіла старонка з вершамі, кароткімі апавяданнямі, казкамі. І як гэта было вельмі важна для творцаў-пачаткоўцаў!.. Хацелася пісаць яшчэ і яшчэ... Я і сёння захоўваю, як дарагую рэліквію, усе тыя ўжо пажоўклыя газетныя старонкі з выпускамі маладзечанскага літаб'яднання «Купалінка»...

Яшчэ адной яскравай старонкай у маёй памяці захоўваюцца ўспаміны пра нашы сумесныя паездкі на электрычцы з Маладзечна ў Мінск і назад.

Аднойчы мы ехалі ў вагоне з Каханоўскім. Ён вяртаўся пасля сустрэчы з Уладзімірам Караткевічам, быў у яго дома... Генадзь Аляксандравіч быў вельмі ўзрушаны. Ён з захапленнем пераказваў размову з пісьменнікам, сказаў, што ўвечары дома запіша яе ў свой дзённік. Дадаў, што ўсе цікавыя сустрэчы занатоўвае, каб не згубілася ніводнае слова... Вось гэта сапраўдны гісторык!...

Ён вёз дзве кніжкі Караткевіча, падпісаныя пісьменнікам: адну — самому Генадзю Аляксандравічу, а другую — нейкай жанчыне з Маладзечна, па яе просьбе... «Калі хочаш, папрашу, каб і табе Караткевіч кніжку падпісаў! Хутка зноў буду ў яго», — раптам шчыра прапанаваў мне Каханоўскі. «Ой, не, не трэба... няёмка...» — разгубілася я. Як цяпер аб гэтым шкадую!..

Апошні раз я бачыла Каханоўскага на пахаванні свайго бацькі. Ён памёр у студзені 1993 года, праз два месяцы пасля смерці Міхася Ткачова. Развітацца з бацькам прыйшлі амаль усе суседзі з нашага вялікага завулка і нават з навакольных вуліц. Шчыра кажучы, нават у горы было прыемна, што бацьку так паважалі людзі. Не было толькі аднаго чалавека — Генадзя Каханоўскага. Я заўважыла гэта. Я не бачылася з ім даўно — ужо шмат гадоў жыла па-за межамі Беларусі. І, прызнацца, мне хацелася пабачыцца з Генадзем Аляксандравічам і нават крыху пагаварыць. А яго не было... І толькі калі труну ўжо выносілі з хаты, я нарэшце ўбачыла Каханоўскага. Ён стаяў па-за натоўпам на ўзвышэнні, на невялікай прытаптанай гурбе пяску, пакрытай снегам, і ўважліва, нават неяк пільна, напружана глядзеў па-над галовамі на нябожчыка ў адкрытай труне, якую паставілі на машыну. У руках Каханоўскі трымаў чорны скураны партфель — напэўна, спецыяльна прыехаў з Мінска, каб развітацца... Такім я яго і запомніла. Ніхто тады яшчэ не ведаў, што ў Каханоўскага тая самая хвароба, ад якой сышоў мой бацька і якая сёння так бязлітасна косіць людзей. Генадзь Аляксандравіч памёр роўна праз год...

...Я вельмі рада, што мне яшчэ ў дзяцінстве пашчасціла на сустрэчу з такімі цікавымі, разумнымі, прыстойнымі, высокаадукаванымі, інтэлігентнымі людзьмі, якімі былі Генадзь Каханоўскі і Міхась Ткачоў. Ад іх сыходзіў такі пазітыў!.. Яны заўсёды цікава і са шчырай любоўю гаварылі пра беларускую гісторыю, навуку, літаратуру, мову, што не маглі не запаліць у маёй юначай душы жывы інтарэс да ўсяго гэтага...

Тамара МІЖЫГУРСКАЯ-БУНТА, галоўны рэдактар часопіса «Алеся».

■ На свае вочы

«СКАРБЫ ЗЯМЛІ БЕЛАРУСКАЙ» — ГАСЦЯМ ЧЭМПІЯНАТУ

З 25 красавіка па 6 чэрвеня ў Нацыянальным гістарычным музеі праходзіць выстава мастацкіх галаграм «ГАЛАГРАФІЯ-2014». На ёй прадстаўлены лепшыя працы мастацкай галаграфіі, створаныя ў Беларусі.

Выстава прымеркавана да чэмпіянату свету па хакеі і мае на мэце пазнаёміць замежных гасцей і мінчан з дасягненнямі краіны ў галіне галаграфіі. Па словах арганізатараў, лейтматывам экспазіцыі абраныя выявы праваслаўных святынь. Сярод іх — галаграмы «Крыж Ефрасінні Полацкай», «Дары вешчуноў», «Жыровіцкая ікона Божай Маці».

«Мы стварылі галаграмы, якія выкарыстоўваюцца не толькі як малюнкі, але маюць і пэўную энергетыку. Усе выявы святынь асвячоныя царквой», — паведаміў Леанід ТАНІН, акадэмік Міжнароднай інжэнернай акадэміі, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі Рэспублікі Беларусь.

Акрамя царкоўных святынь, можна пабачыць серыю галаграм «Скарбы зямлі беларускай», створаную разам з Нацыянальным гістарычным музеем. Як распавяла першы намеснік дырэктара музея Ніна КАЛЫМАГА, на выставу трапілі многія з экспанатаў, якія не выстаўляюцца ў асноўнай экспазіцыі (усяго ў музеі налічваецца каля 400 тысяч адзінак захоўвання). Сярод іх — каштоўнасці сусветнага значэння. Напрыклад, такія, як скарб, знойдзены ў 1988 годзе ў Мінску каля гарадскога вала. Ён складаецца з больш як 300 прадметаў і мае вагу ў 13 кілаграмаў серабром. Экспанат у савецкі час хацеў займець Дзяржаўны гістарычны музей у Маскве, аднак скарб удалося захаваць у Беларусі. На выставе можна ўбачыць і галаграфічную выяву «пояса Вітаўта»: каштоўнасці, якая датуецца першай трацінай XV стагоддзя. Паводле падання, пояс быў падараваны вялікаму князю Вітаўту крымскім ханам Хаджы-Гірэем. Выстаўлены галаграмы іншых экспанатаў музея: старажытных манет, упрыгажэнняў і прадметаў быту.

Арганізатары паабяцалі зніжкі на наведванне выставы для балельшчыкаў чэмпіянату свету па хакеі (іх можна будзе атрымаць пры наяўнасці білетаў на матчы). Таксама ў наведвальнікаў ёсць магчымасць набыць сувенірную галаграфічную прадукцыю.

Упершыню падобнае мерапрыемства праводзілася ў сталіцы ў 2011 годзе. Тады яго наведала больш за сто тысяч чалавек.

Яраслаў ЛЫСКАВЕЦ

■ Раім наведаць

АРХІТЭКТУРА НА АГАРОДЖЫ

Напярэдадні чэмпіянату свету па хакеі ў беларускай сталіцы адкрылася выстава фотаздымкаў беларускай спадчыны. Ёй можна любавацца прама пад адкрытым небам — палотны з павялічанымі фотаработамі размясцілі на агароджы парку Чалюскінцаў.

Арганізатарамі выступілі арт-цэнтр Вольгі і Андрэя Смалякоў, Міністэрства культуры і Мінгарвыканкам. Іх прадстаўнікі мяркуюць, што дзякуючы такому праекту Мінск стане сапраўдным мастацкім цэнтрам еўрапейскага маштабу, што гэта створыць яшчэ адзін яркі вобраз нашай сталіцы.

Усе фотарэпрадукцыі ўзяты з альбома «Спадчына Беларусі», над стварэннем якога працавалі журналісты Алег Лукашэвіч і Аляксандр Аляксееў. У экспазіцыі прадстаўлена старадаўняя архітэктура краіны: Камянецкая вежа, Каложская царква, палац Румянцавых-Паскевічаў, Спаса-Еўфрасіннеўскі манастыр і іншае — усяго больш за 50 выяў адметных збудаванняў.

Сваю працу над збіраннем фотаздымкаў нашай спадчыны Лукашэвіч і Аляксееў распачалі ў 2003-м годзе. З таго часу, акрамя згаданага ўжо альбома па архітэктуры, выдадзена таксама «Спадчына Беларусі. Скарбы», прысвечаная шэдэўрам дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва. Сёння агульны тыраж ужо рэалізаваных кніг склаў 42 тысячы 500 асобнікаў, што з'яўляецца рэкордам для нацыянальнага кнігавыдання.

Адну з першых сваіх выстаў фотамастакі вазілі калісьці ў Рым і вярнуліся адтуль... з пустымі рукамі, бо італьянцы выкупілі ўсе палотны. Натхніўшыся выявамі прадметаў дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва, англічане захацелі арганізаваць выставу нашых артэфактаў у Брытанскім музеі. Такія альбомы ёсць у бібліятэках Папы Рымскага, Патрыярха Іерусалімскага, брытанскай каралевы, у асабістых зборах Мікіты Міхалкова і Анджэя Вайды, на Гаваях і ў Японіі.

Чым жа так прываблівае краіна, убачаная праз аб'ектывы Алега Лукашэвіча і Аляксандра Аляксеева?.. Той спадчынай, пра якую часта не ведаюць самі беларусы. Цэрквы XII стагоддзя, гатычныя касцёлы, барочныя палацы і нават гарады, пабудаваныя італьянцамі, — усё гэта ўпершыню сабрана пад адной вокладкай. Беларусь паказана не як ускраіна пэўнай цывілізацыі, але як сапраўдны культурны асяродак Еўропы, дзе Усход і Захад сустрэўшыся, утвараюць арганічнае спалучэнне.

Мастацкі ўзровень альбомаў «Спадчына Беларусі» адзначаны шэрагам узнагарод. Аўтарам праекта ў 2005 годзе ўручана прэмія Прэзідэнта «За духоўнае адраджэнне».

Убачыць адметную экспазіцыю ля парку Чалюскінцаў можна будзе не толькі падчас чэмпіянату свету па хакеі — выстава пад адкрытым небам будзе працаваць да лістапада.

Ніна ШЧАРБАЧЭВІЧ. Фота Марыны БЕГУНКОВАЙ.